

WSPOMNIENIA POŚMIERTNE

ALFRED DUBICKI (1937-2026)

„Człowiek żyje tak długo, jak długo trwają jego dzieła i pamięć tych, którym służył.”
Cyprian Kamil Norwid (modyfikacja: Florian Znaniecki)

Z głębokim smutkiem żegnamy doc. dr. Alfreda Dubickiego – wybitnego hydrologa, naukowca, organizatora życia naukowego oraz wieloletniego Prezesa Polskiego Towarzystwa Geofizycznego. Odszedł człowiek, który w sposób szczególny przyczynił się do rozwoju nauk o Ziemi w Polsce, integrując środowisko geofizyczne i nadając mu trwały kierunek rozwoju.

Alfred Dubicki urodził się 10 stycznia 1937 r. w Nalibokach, w zaścianku Cielechowszczyzna, należącym do majątku Zuje w Rubieżewiczach, w województwie nowogródzkim (obecnie na Białorusi), w rodzinie szlacheckiej pieczętującej się herbem Zagłoba. Jego rodzicami byli Władysław Dubicki i Malwina z domu Kozłowska. Okres wojny przeżył w Nalibokach. Po zakończeniu działań wojennych i repatriacji w 1946 r. przybył wraz z rodziną na Ziemię Odzyskane i osiedlił się w Lubsku. Tam ukończył liceum ogólnokształcące, a następnie podjął studia na Wydziale Nauk Przyrodniczych Uniwersytetu Wrocławskiego. Dyplom magistra geografii (ze specjalizacją w zakresie hydrografii) uzyskał w 1960 r. i rozpoczął pracę w Państwowym Instytucie Hydrologiczno-Meteorologicznym we Wrocławiu, z którym pozostał związany przez całe życie zawodowe.

W pracy wyróżniał się niezwykle zaangażowaniem, pracowitością i pasją poznawczą. Systematycznie rozwijał kwalifikacje w zakresie prognoz hydrologicznych, zdobywając kolejne stopnie synoptyka hydrologa. Już po dwóch latach powierzono mu kierownictwo Pracowni Prognoz Hydrologicznych.

Pionierskie badania nad mechanizmami wezbrań i prognozy hydrologiczne opracowywane pod kierunkiem dr. Dubickiego, szczególnie podczas zagrożeń powodziowych, odznaczały się wyjątkową trafnością i były wysoko oceniane przez wojewódzkie i kra-

jowe komitety przeciwpowodziowe. Jego wiedza, intuicja i umiejętność podejmowania szybkich decyzji miały ogromne znaczenie dla bezpieczeństwa mieszkańców regionu.

Równolegle rozwijał nowatorską działalność naukową. Skupiał się przede wszystkim na problematyce zagrożeń powodziowych w Sudetach oraz meteorologicznych i hydrologicznych uwarunkowaniach wezbrań Odry i jej dopływów. W 1972 r. obronił rozprawę doktorską nt. *Przyczyny oraz możliwości przewidywania wezbrań roztopowych w dorzeczu Odry*, uzyskując stopień doktora nauk przyrodniczych.

Po uzyskaniu stopnia doktora został mianowany adiunktem i objął obowiązki kierownika Zakładu Badań Regionalnych. W ramach międzynarodowego programu UNESCO i WMO, dotyczącego obiegu wody w reprezentatywnych i eksperymentalnych zlewniach rzecznych, zorganizował od podstaw działalność badawczą w sześciu zlewniach sudeckich. Uruchomił w nich pełny monitoring hydrologiczny i meteorologiczny.

W grudniu 1977 r. objął stanowisko Dyrektora Oddziału IMGW we Wrocławiu. Funkcję tę pełnił przez trzydzieści lat, tworząc jeden z najważniejszych ośrodków hydrologiczno-meteorologicznych w kraju. Był nie tylko sprawnym organizatorem i menadżerem, ale przede wszystkim człowiekiem wizji. Dążył do modernizacji służb hydrologicznych, rozwoju zaplecza badawczego i wdrażania nowoczesnych systemów prognozowania.

Systemy teletransmisji danych, modele hydrologiczne i narzędzia wspomagania decyzji były fundamentem pod współczesne systemy osłony hydrologicznej i wczesnego ostrzegania przed powodzią. Te rozwiązania wykorzystano później w Systemie Meteorologicznej Osłony Kraju – SMOK. W roku 1990, w uznaniu dorobku zawodowego i naukowego, Rada Naukowa IMGW nadała mu tytuł docenta.

Dorobek naukowy doc. dr. Alfreda Dubickiego koncentrował się wokół kilku fundamentalnych obszarów hydrologii i gospodarki wodnej, w których należał do najwybitniejszych polskich specjalistów. Jego działalność badawcza miała wyjątkowy charakter – łączyła bowiem głęboką wiedzę teoretyczną z praktycznym zastosowaniem wyników badań w służbie hydrologicznej, ochronie przeciwpowodziowej i gospodarce wodnej.

Był naukowcem, który nie ograniczał się do analiz akademickich, lecz tworzył rozwiązania realnie wykorzystywane w systemach prognozowania i ochrony przeciwpowodziowej w dorzeczu Odry. Dorobek naukowy i publikacyjny doc. dr. Alfreda Dubickiego obejmuje kilkadziesiąt lat intensywnej pracy badawczej oraz ponad sto publikacji naukowych i opracowań wdrożeniowych.

Jako pełnomocnik Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa na początku lat 90. zorganizował we Wrocławiu Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej, który wspierał merytorycznie i kadrowo. Opracował koncepcję rozwiązań technicznych sygnalizacji i systemów operacyjnych prognoz opartych na komputerowych systemach telekomunikacji, przetwarzania i archiwizacji danych. Zorganizował i uruchomił nowo-

czesny system osłony powodziowej dorzecza Odry i Warty na podstawie tej opracowanej koncepcji.

Najważniejszym nurtem Jego badań była problematyka prognozowania wezbrań i powodzi w dorzeczu Odry, zwłaszcza na obszarach górskich Sudetów. Już od połowy lat 60. prowadził pionierskie prace dotyczące mechanizmów formowania fal powodziowych, prognozowania ich objętości i przebiegu oraz możliwości sterowania wezbrańiami za pomocą zbiorników retencyjnych. W publikacjach takich jak *Powódź roztopowa z marca 1963 r. w dorzeczu Odry Środkowej na tle formujących ją czynników*, *Możliwość sterowania falą powodziową za pomocą zbiornika w Otmuchowie czy Przewidywanie objętości fali powodziowej w warunkach dopływów sudeckich metodą Lambora*, stworzył podstawy nowoczesnych metod prognoz hydrologicznych dla południowo-zachodniej Polski. Jego rozprawa doktorska przez wiele lat stanowiła jedno z podstawowych opracowań dotyczących prognozowania wezbrań roztopowych w Polsce.

Powódź tysiąclecia z lipca 1997 r. była jednym z najtrudniejszych momentów Jego zawodowego życia. Kierując pracami Oddziału IMGW we Wrocławiu i uczestnicząc w działaniach wojewódzkich komitetów przeciwpowodziowych, wykazał się niezwykłą odpowiedzialnością, opanowaniem i oddaniem służbie publicznej. Jego doświadczenie i determinacja miały ogromne znaczenie dla organizacji działań pomiarowych i prognozytycznych w czasie katastrofy.

Wyjątkową wartość naukową i dokumentacyjną mają Jego opracowania dotyczące oceny katastrofy z lipca 1997 r. Doc. Dubicki należał do głównych autorów fundamentalnego dzieła *Monografia powodzi lipiec 1997 – dorzecze Odry*, w którym analizował przebieg powodzi, maksymalne przepływy, skuteczność wałów przeciwpowodziowych, pracę zbiorników retencyjnych oraz funkcjonowanie osłony hydrologiczno-meteorologicznej. Praca ta do dziś stanowi jedno z najważniejszych źródeł wiedzy o największej powodzi współczesnej Polski.

Szczególne miejsce w Jego działalności zajmowała problematyka ochrony Odry. Był aktywnym uczestnikiem międzynarodowej współpracy na wodach granicznych z Republiką Czeską i Niemcami. Odegrał ogromną rolę w tworzeniu Międzynarodowej Komisji Ochrony Odry przed Zanieczyszczeniem. Organizował jej sekretariat, kierował pracami grup roboczych i uczestniczył w przygotowaniu pierwszego wspólnego programu działań dla ochrony Odry po powodzi w 1997 r. Potrafił negocjować i słuchać. Narady i spotkania z sąsiadami po stronie niemieckiej lub czeskiej opierały się na obopólnym kompromisie i wzajemnym zaufaniu. Wypracował dobrą atmosferę i przyjacielskie stosunki na wiele lat.

W 2004 r. Minister Środowiska powołał A. Dubickiego na członka Rady Gospodarki Wodnej Rejonu Wodnego Środkowej Odry i powierzył mu funkcję przewodniczącego.

W tym samym roku, w uznaniu zasług i dorobku naukowego, A. Dubicki został powołany na stanowisko Głównego Hydrologa IMGW.

Istotnym obszarem Jego badań była również analiza susz i zmian zasobów wodnych. W późniejszym okresie działalności naukowej koncentrował się na problemie narastających niedoborów wodnych w dorzeczu Odry oraz wpływie zmian klimatycznych na warunki hydrologiczne. Ważnym osiągnięciem była współredakcja i współautorstwo monografii *Zasoby wodne w dorzeczu górnej i środkowej Odry w warunkach suszy*, będącej jednym z pierwszych kompleksowych opracowań dotyczących suszy hydrologicznej w Polsce.

Drugim niezwykle ważnym kierunkiem Jego działalności była analiza hydrologicznych skutków zmian środowiskowych zachodzących w Sudetach, zwłaszcza katastrofy ekologicznej związanej z degradacją lasów karkonoskich i izerskich. W licznych pracach z lat 80. i 90. badał wpływ wylesień oraz zanieczyszczeń atmosferycznych na odpływ rzeczny, zasoby wodne i reżim hydrologiczny górskich zlewni. Publikacje takie jak *Wpływ zmian zalesienia Karkonoszy na wielkość odpływu* (1986), *Sezonowe zmiany odpływu w Sudetach jako następstwo procesu wylesień* (1991, 1993) czy *Changes in catchment discharge associated with forest dieback...* (1994) należały do pierwszych w Polsce opracowań ukazujących hydrologiczne skutki degradacji środowiska górskiego. Badania te miały charakter pionierski również w skali międzynarodowej i wpisywały się w światowy nurt badań nad wpływem antropopresji i zmian klimatycznych na obieg wody.

Innym ważnym kierunkiem były prace dotyczące jakości wód i ochrony środowiska w dorzeczu Odry, w tym opracowania programów działań na rzecz ograniczenia zanieczyszczeń oraz poprawy stanu wód. A. Dubicki równolegle uczestniczył w licznych projektach międzynarodowych, publikując prace dotyczące modelowania hydrologicznego, prognozowania powodzi oraz wykorzystania nowoczesnych technologii, takich jak systemy radarowe i modele numeryczne (m.in. w ramach projektów typu FLOODRELIEF).

Współtworzył systemy wspomagania decyzji dla dorzecza Odry oparte na modelach MIKE SHE oraz zaawansowanych prognozach opadowych. Dzięki tym pracom IMGW Oddział we Wrocławiu stał się jednym z ważniejszych europejskich ośrodków badań nad prognozowaniem powodziowym.

Jego prace cechowały niezwykła aktualność problematyki, wysoka wartość aplikacyjna oraz ściśle powiązanie nauki z praktyką służby hydrologicznej. Był badaczem, który potrafił przewidywać kierunki rozwoju hydrologii operacyjnej i skutecznie wdrażać nowoczesne rozwiązania w praktyce ochrony przeciwpowodziowej oraz gospodarowania zasobami wodnymi. Ważnym opracowaniem był także *Klimat Wrocławia*, przygotowany wraz z Marią Dubicką i Mariuszem Szymanowskim, po który przez lata sięgali klimatodzy i studenci.

Do licznych Jego dokonań należy zaliczyć popularyzowanie wiedzy ekologicznej poprzez działalność odpowiednich punktów edukacyjnych w siedzibie Oddziału i w Obserwatorium Wysokogórskim na Śnieżce. Był organizatorem i uczestnikiem licznych konferencji regionalnych, krajowych i międzynarodowych poświęconych zagadnieniom hydrologii, meteorologii i gospodarki wodnej. Kilkakrotnie brał udział w Kongresach WMO.

Dorobek doc. dr. A. Dubickiego obejmuje także liczne opracowania niepublikowane – ekspertyzy, operaty i projekty systemów prognoz hydrologicznych – które miały bezpośrednie zastosowanie w praktyce służby hydrologicznej i stanowiły podstawę funkcjonowania operacyjnych systemów prognozowania w Polsce.

W swojej bogatej drodze zawodowej doc. dr Alfred Dubicki był także Głównym Hydrologiem IMGW oraz uznanym ekspertem międzynarodowym (WMO, UNESCO). Był wybitnym wychowawcą wielu pokoleń hydrologów i meteorologów. Chętnie dzielił się wiedzą, inspirował młodych pracowników nauki, wspierał rozwój swoich współpracowników.

Doc. A. Dubicki udzielał się w licznych organizacjach i gremiach naukowych: był członkiem Rady Naukowej IMGW, gdzie pełnił funkcję członka prezydium i wiceprzewodniczącego, członkiem komitetu redakcyjnego Wydawnictw IMGW oraz wielu komitetów Polskiej Akademii Nauk. Uczestniczył w pracach Rady Towarzystw Naukowych PAN, Rady Naukowej Karkonoskiego Parku Narodowego i Rady Naukowej Parku Narodowego Gór Stołowych.

Jego pracę doceniało, co znalazło potwierdzenie w przyznanych mu licznych wyróżnieniach: w 1976 r. otrzymał Złoty Krzyż Zasługi, w 1984 – Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, w 1997 – Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski. Jest też laureatem wielu wyróżnień i nagród, odznaczeń resortowych i regionalnych.

Polskie Towarzystwo Geofizyczne – dzieło życia

Szczególne miejsce w działalności doc. dr. Alfreda Dubickiego zajmowało Polskie Towarzystwo Geofizyczne, które prowadził jako Prezes przez ponad trzy dekady (1984-2017, czyli osiem kadencji). W tych latach Towarzystwo zorganizowało liczne seminaria i konferencje (krajowe i międzynarodowe), opublikowało kilkanaście monografii. Jedną z ważniejszych konferencji była *Odrzańska droga wodna – stan obecny i perspektywiczny* zorganizowana w 2013 r. przez Oddział Wrocławski z inicjatywy doc. A. Dubickiego.

Był orędownikiem rewitalizacji Odrzańskiej Drogi Wodnej, a szlak żeglowny Odra-Dunaj szczególną Jego pasją. Problematyka konferencji i powstała monografia pod tym samym tytułem, której był współautorem, wpisuje się znakomicie w program rozwo-

Jubileusz PTGeof. Dąb posadzony przez doc. dr. Alfreda Dubickiego
przed siedzibą IMGW-PIB w Warszawie.

ju gospodarki morskiej i żeglugi śródlądowej. Ukoronowaniem wieloletnich prac był *Słownik meteorologiczny* pod redakcją prof. Tadeusza Niedźwiedzia (2003). Publikacja ta mogła powstać dzięki determinacji doc. A. Dubickiego. Mimo obiektywnych trudności Towarzystwu udało się utrzymać nieprzerwanie własne czasopismo *Przegląd Geofizyczny* (od 1948 r.). Usilnie zabiegał o sprawy Towarzystwa i jego prestiż, m.in. kładąc nacisk na bliską współpracę z IMGW. W uznaniu zasług Polskie Towarzystwo Geofizyczne nadało mu godność Członka Honorowego Towarzystwa.

Jako Prezes postrzegał Towarzystwo jako przestrzeń integracji środowiska nauk o Ziemi – łączącą hydrologów, meteorologów, klimatologów i geofizyków o różnych specjalnościach. Dzięki Jego zaangażowaniu PTGeof. stało się rzeczywistą platformą wymiany myśli naukowej oraz współpracy między ośrodkami badawczymi w całej Polsce.

Pod Jego kierownictwem nastąpiło wyraźne ożywienie działalności Towarzystwa. Rozwijano struktury oddziałów terenowych, organizowano dziesiątki seminariów, konferencji i spotkań naukowych, które sprzyjały aktywizacji środowiska oraz integracji międzypokoleniowej. Szczególnie istotnym elementem jego działalności było inicjowanie warsztatów geofizycznych oraz wspieranie regularnej aktywności naukowej w oddziałach.

Doc. Dubicki kładł duży nacisk na upowszechnianie nauki i budowanie świadomości społecznej. W tym duchu rozwijał inicjatywy związane z obchodami Światowego Dnia Wody i Światowego Dnia Meteorologii, traktując je jako narzędzie komunikacji nauki ze społeczeństwem. Pod Jego przewodnictwem Towarzystwo aktywnie uczestniczyło w popularyzowaniu wiedzy o środowisku i zmianach klimatycznych.

Imieniny Alfreda w restauracji w ZOO.

Istotnym obszarem Jego działalności była również troska o poziom i rangę publikacji naukowych. Wspierał rozwój *Przeglądu Geofizycznego*, dążąc do jego umiędzynarodowienia oraz zwiększenia znaczenia na arenie naukowej poprzez publikacje w języku angielskim i podnoszenie standardów redakcyjnych.

Jako Prezes aktywnie reprezentował Towarzystwo na forum krajowym i międzyinstytucjonalnym. W swoich wystąpieniach podkreślał znaczenie towarzystw naukowych jako nośników kultury naukowej, edukacji oraz dialogu między nauką a społeczeństwem. W tym sensie Jego działalność wykraczała poza tradycyjne ramy funkcji Prezesa i miała charakter misyjny. Dzięki Jego wieloletniemu zaangażowaniu Polskie Towarzystwo Geofizyczne umocniło swoją pozycję jako jedna z najważniejszych organizacji reprezentujących nauki o Ziemi w Polsce, zachowując ciągłość działania i wysoki poziom merytoryczny w zmieniających się warunkach instytucjonalnych.

Po przejściu na emeryturę założył Stowarzyszenie Byłych Pracowników IMGW-PIB. Jako Prezes Stowarzyszenia na bieżąco reagował na aktualne problemy związane z gospodarką wodną. Prowadził aktywną korespondencję zarówno z władzami samorządowymi, jak i z różnymi instytucjami, a efekty podejmowanych działań zamieszczał na stronie internetowej Stowarzyszenia. Jego działalność spotykała się z przychylnością władz, czego wyrazem były otrzymywane podziękowania, m.in. od prezydenta Wrocławia Jacka

Sutryka. Stowarzyszenie służyło również podtrzymywaniu osobistych kontaktów między byłymi pracownikami Instytutu oraz organizowaniu ich spotkań towarzyskich.

Był człowiekiem niezwykle oddanym pracy, wymagającym, a zarazem życzliwym i inspirującym, obdarzonym ogromną kulturą osobistą i niezwykle pasją działania. Nie możemy pominąć cech Jego osobowości. Był wymagający, ale wrażliwy na ludzkie troski i problemy. Potrafił być ponad podziałami. Mógł się nie zgadzać z kimś w różnych kwestiach, w tym politycznych. Jednak dyskusja była wymianą poglądów i kluczem do chęci poznania drugiego człowieka. Miał też swoje zasady i tym zyskał wielki szacunek. W pracy podkreślał duże zaangażowanie kobiet oraz wierzył w ich siłę i mądrość. Komunikatywność, pogodne usposobienie i dowcip zjednały Mu powszechną sympatię zarówno wśród pracowników, jak i społeczności naszego Towarzystwa. Wielu z nas zapamięta wspólne grudniowe spotkania z okazji imienin Alfreda w restauracji w ZOO, podczas których m.in. podkreślał wspólnie wypracowane sukcesy i wskazywał nową drogę działania na kolejne lata. Gościnność i dar obcowania z ludźmi, niezależnie od ich pozycji społecznej, zawsze Go wyróżniały. Często, gdy wracaliśmy z różnych posiedzeń z Warszawy do Wrocławia, Prezes zapraszał wszystkich na obiad do tego samego zajazdu. Znajomy kelner natychmiast Go rozpoznawał pytając: „Czy podać to co zawsze?” I wtedy jako przystawka pojawiał się na stole śledzik.

Odejście doc. dr. Alfreda Dubickiego jest ogromną stratą dla środowiska geofizyków, hydrologów i meteorologów. Zapamiętamy Go jako wybitnego twórcę nowoczesnej hydrologii operacyjnej w Polsce, współtwórcę międzynarodowej współpracy w dorzeczu Odry oraz wieloletniego Prezesa Polskiego Towarzystwa Geofizycznego – człowieka, który uczynił swoją wiedzę i pasję służbą nauce i społeczeństwu.

Odszedł Człowiek, którego wiedza, doświadczenie i życzliwość pozostaną na zawsze częścią historii naszego Instytutu i Towarzystwa oraz będą obecne jako godne naśladowania wzorce dla tych, którzy mieli zaszczyt z Nim pracować.

Cześć Jego pamięci!

Tamara Tokarczyk, Alina Słomska, Halina Mordalska,
Krystyna Bryś, Barbara Wilk-Stawarz